

5. DIGITALISERING, FÖRSÖKSVERKSAMHET OCH AVVECKLING AV NORMER

5.1 Innovativa offentliga upphandlingar för att främja målen för regeringsprogrammets spetsprojekt inom bioekonomi och ren teknik

Övre gräns för det disponibla anslaget (€): 200 000

Tidsplan: 3/2017 -4/2018

Bakgrund till samt beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Det sammanräknade värdet av Finlands offentliga upphandling är 35 miljarder euro per år, vilket utgör över 15 procent av bruttonationalprodukten. Under senaste riksdagsval blev innovativ offentlig upphandling ett tema för politikdiskussionen och i regeringsprogrammet har det ställts som mål att fem procent av all offentlig upphandling ska vara innovativ upphandling. Förenklat avses med detta att priset inte ska vara det enda upphandlingskriteriet vid offentlig upphandling utan kvaliteten och tjänstens samhällseliga ändamålsenlighet. EU:s nya upphandlingsdirektiv och revideringen av den nationella upphandlingslagen möjliggör i framtiden allt bättre genomförande av innovativ offentlig upphandling.

Syftet med projektet är att med hjälp av exempel på projekt och pilotprojekt identifiera nya verksamhetsätt och -koncept, genom vilka de offentliga upphandlingsenheterna effektivt kan främja de effektmål som ställts för tyngdpunktsområdena bioekonomi och ren teknik (nytta för miljön, ökning av affärsverksamheten, nya arbetsplatser och balansering av handelsbalansen). Projektet stöder genomförandet av utvalda exempelprojekt genom att ta in sakkunskap och visioner i genomförandet av innovativ upphandling och lösningen av problem som uppdragas i den. Dessutom utreds och piloteras i projektet metoder för hantering av riskerna i samband med de nya projektmallarna. Utgående från utredningar och demonstrationer får man fram ny kunskap om och nya visioner för hur de samhällseliga effektmålen kan främjas med hjälp av offentlig upphandling. Denna information kan utnyttjas vid uppdateringen av den strategiska verksamhetsplanen för regeringsprogrammet och vid genomförandet av upphandling.

Pilotprojekten väljs enligt anvisningar från ministerarbetsgruppen eller kanslichefsgruppen för bioekonomi. Upphandlingsenheternas medverkan säkerställs på förhand så att ärendet samordnas på statsrådsnivå genom att de helheter som ska piloteras i mån av möjlighet tas med och resurseras i resultatavtalet mellan upphandlingsenheten och staten. Exempel på potentiella projekt med den största samhällseliga effekten kan vara t.ex. ökad användning av biobränsle i flygtrafiken och på isbrytarna, upphandling av innovativa avfallstjänster, främjande av användning av ansvarsfullt producerade livsmedel t.ex. i garnisonernas livsmedelsupphandling samt främjande av exportpreferenser och partnerskap mellan den privata och offentliga sektorn.

Hantering av risker i samband med nya upphandlingar granskas särskilt i form av ett s.k. riskgarantiförfarande, som sänker tröskeln för offentlig upphandling när det gäller innovativa projekt och projekt som är hållbara med tanke på miljön. Som motivering för riskgarantiförfarandet har anförts att även om det finns en betydande marknadspotential i den offentliga upphandlingen när det gäller

ibruktagande av innovativa lösningar så fungerar nya resurskloka produkter och tjänster inte alltid på önskat sätt. I den nuvarande upphandlingskulturen och den upphandlingslagstiftning som ligger till grund för den betonas minimering av riskerna och detta stöder alltså inte innovativ upphandling. I projektet utreds möjligheterna att ta i bruk ett riskgarantiförfarande som lämpar sig för Finland och potentiella ansvariga instanser identifieras. I utredningen kartläggs och utnyttjas den bästa internationella praxisen.

Forskningsfrågor:

- Genom hurudana nya verksamhetsmodeller kan man verka för att de samhälleliga effektmål som ställts för spetsprojekten för bioekonomi och ren teknik (nytta för miljön, ökning i af-färsverksamheten, nya arbetsplatser och balansering av handelsbalansen) kan uppnås med hjälp av offentlig upphandling?
- Vilka är de centrala flaskhalsarna i de exempelprojekt som valts för genomförande av innovativa upphandlingsförfaranden och hur kan man i praktiken lösa de problem och utmaningar de medför och hantera riskerna i samband med dem?
- Vilken internationell bästa praxis finns det för att genomföra innovativ offentlig upphandling och hantera riskerna i samband med den? Vilka riskgarantiförfaranden finns det och hur lämpar de sig för Finland?
- Vilka kriterier kan tillämpas på valet av innovationspartner och hur kan de bedömas?
- Vilken effekt har tidigare åtgärder för att främja innovativ offentlig upphandling haft (till exempel Motivias rådgivning i hållbar offentlig upphandling, TEKES program "Huippuostajat" och de tillväxtavtal som ingåtts med stadsregioner) på de offentliga upphandlingarna? Kan existerande nätverk eller nätverk som håller på att bildas utnyttjas för att främja eller pilotera innovativa upphandlingar (t.ex. HINKU-kommunerna och Smart & Clean Huvudstadsregionen)?

Kopplingar till genomförandeplanen för regeringsprogrammet, statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Ansluter sig till regeringsprogrammets mål att öka andelen innovativa upphandlingar till 5 procent av alla offentliga upphandlingar samt främjandet av effektmålen för tyngdpunktsområdena bioekonomi och ren ekonomi samt sysselsättning och konkurrenskraft.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Jämförelse av verksamhetsalternativ

5.2 MyData:s konsekvenser för verksamheten hos organisationerna inom den offentliga förvaltningen

Övre gräns för det disponibla anslaget (€): 70 000

Tidsplan: 01/2017–07/2017

Bakgrund till samt beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Forskningsprojektet MyData stöder och främjar genomförandet av regeringens spetsprojekt "Digitalisering av offentliga tjänster". En åtgärd inom spetsprojektet är att stärka principen att man ska begära information bara en gång och utnyttja den mångsidigt. Samtidigt stärks medborgarnas rätt till sina egna uppgifter. Den centrala tanken när det gäller medborgarnas rätt till sina egna uppgifter är att möjliggöra en s.k. myData-approach till data som den offentliga förvaltningen förfogar över. Enligt denna MyData-approach kunde medborgarna t.ex. dela, utbyta eller sälja sina egna personuppgifter för att utnyttjas av en tjänst som de ger fullmakt till. Tillämpning av denna MyData-approach på de datareserver som den offentliga sektorn förfogar över främjar uppkomsten av nya möjligheter till affärsverksamhet inom den privata sektorn i form av tjänster där uppgifter om enskilda personer utnyttjas och/eller utvecklas vidare.

Forskningsfrågor:

- Forskningens mål är att utreda vilken inverkan, inklusive ekonomisk inverkan, distribution av personuppgifter av typ myData till tredje parter skulle ha på myndigheternas verksamhet. Exempelvis Befolkningsregistercentralen, som är ett nettobudgeterat ämbetsverk, får i dag en betydande del av finansieringen av sina verksamhetsutgifter genom försäljning av personuppgifter.
- I forskningen borde utvärderas vilken inverkan det har på myndigheternas nuvarande resurser och datasystem om delning av egna uppgifter görs möjlig.
- I forskningen borde i form av olika scenarier utvärderas alternativa finansieringsmodeller för den offentliga sektorn att ordna verksamhet av myData-typ.

Kopplingar till genomförandeplanen för regeringsprogrammet, statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Regeringens spetsprojekt: Digitalisering av offentliga tjänster

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

- Framsynsinformation och kostnadsanalysuppgifter
- Jämförelse av verksamhetsalternativ

5.3 Effektivare konsekvensbedömning med hjälp av automatisk datainsamling och dataanalys

Övre gräns för det disponibla anslaget (€): 250 000

Tidsplan: 2/2017-2/2018

Bakgrund till samt beskrivning och motivering av informationsbehovet:

I projektet utvärderas hur stora datamaterial (massdata) fungerar och vilka möjligheter de ger vid utvärdering av konsekvenser. Granskningen omfattar både automatisk datainsamling (inkl. datautvinning) och dataanalytik. Föremål för granskning är möjligheterna med de digitala metoder för datainsamling som utvecklats under senare år och som är i användning jämfört med dem som tidigare allmänt använts.

Konsekvensbedömningen av planer och program baserar sig traditionellt på olika utredningar. Det är typiskt att bakgrundsmaterialet består av enstaka och detaljerade utredningar om omgivningen och inventeringar samt modelleringar som baserar sig på dem. Olika modeller för utvärdering av konsekvenser har tagits fram utgående från sakkunskap och material. Typiskt för utredningar som baserar sig på registeruppgifter är att de grundar sig på situationen två-tre år tidigare, vilket i en tid med snabbare svängningar/förändringar i samhället i många fall är alltför långsamt med tanke på beslutsfattandets behov. Genom att utnyttja automatisering och crowdsourcing kan man göra materialet mera täckande och underlätta slutledningarna om materialet. Utvecklingen av dataanalytiken försnabbar behandlingen och klassificeringen av materialet, identifieringen av väsentlig information och styr valet av detaljerad granskning. Projektet öppnar möjligheter att ta i bruk en ny typ av forskningsmetodik i stor skala.

Utredningen svarar på den kritik som riktats mot kvaliteten i konsekvensbedömningarna och skapar förutsättningar för nya sätt att genomföra bedömningar. En tillförlitlig konsekvensbedömning är en grundförutsättning för hållbart beslutsfattande. Enhetliga utvärderingsmetoder inom statsförvaltningen förbättrar jämförbarheten. I regeringsprogrammet framhålls att processerna bör göras smidigare, till exempel inom planläggningen. Konsekvensbedömningens betydelse framhävs också av att ett råd för bedömning av lagstiftningen grundats.

Användningsområden för de förfaranden som tas fram i projektet är bl.a. planeringen av områdesanvändning, utveckling av närmiljön och byggnadsplanering, den byggda miljön, bedömning av samhällsekonomiska konsekvenser, uppgörande av lägesbilder, utredningar om servicestruktur, förbättrande av förutsättningar för gång och cykling samt rapportering om internationella avtal och energi- och klimatmål.

Forskningsfrågor:

- Hur har stora datamaterial använts vid konsekvensbedömning och hur har dataanalytiken utnyttjats nationellt och internationellt inom den offentliga sektorn och den privata sektorn?
- Hur har validiteten och reliabiliteten beaktats och säkerställts?
- Hur kan resultat för bästa praxis systematiskt överföras till processen för utvärdering av lagberedningen och annat offentligt beslutsfattande i Finland?
- Hur kan man med hjälp av stora datamaterial och dataanalytik förbättra smidigheten och enhetligheten i utvärderingsförfarandet?

Kopplingar till genomförandeplanen för regeringsprogrammet, statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

- Regeringsprogrammet: smidigare processer
- Konsekvensbedömningens ökade betydelse som grund för det politiska beslutsfattandet

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

- Framsynsinformation och bakgrundsinformation, inklusive meta- och lägesbildsanalyser av existerande information
- Jämförelse av verksamhetsalternativ
- Utvärdering av politikåtgärder